

Libris

Mihaela Chiribău-Albu

Respect pentru oameni și cărți

A stylized graphic consisting of a blue speech bubble at the top, a red outline of a speech bubble in the middle, and a yellow speech bubble at the bottom, all connected by a red curved line that starts from the top left and curves around the speech bubbles.

VERBUL

nucleul comunicării

Ediția a II-a revizuită și adăugită

Libris

Respect pentru oameni și cărți

Mihaela Chiribău-Albu

VERBUL – NUCLEUL COMUNICĂRII

Ediția a 2-a, revizuită

Cuvânt înainte.....	3
I. DEFINIRE, TRĂSĂTURI.....	5
Aplicații:	8
II. CLASIFICAREA VERBELOR.....	11
II.1. VERBE PREDICATIVE ȘI NEPREDICATIVE.....	15
Aplicații:	24
II.2. VERBE TRANZITIVE ȘI INTRANZITIVE.....	30
Aplicații:	36
II. 3. VERBE PERSONALE ȘI IMPERSONALE	39
Aplicații	46
III. FLEXIUNEA VERBULUI.....	48
I. DIATEZA.....	52
II. MODUL ȘI TIMPUL.....	61
III. PERSOANA ȘI NUMĂRUL.....	79
Aplicații:	83
IV. EXERCIIU ȘI TESTE	101
V. VALORI STILISTICE ALE PREZENTULUI ȘI IMPERFECTULUI	
.....	121
Bibliografie:	133

I. DEFINIRE, TRĂSĂTURI

Verbul este partea de vorbire flexibilă în raport cu modul, timpul, persoana și numărul; semantic, denumește **acțiuni** (*a construi, a toarce*), **stări** (*a dormi, a șede*), **existența** (*a fi, a trăi*), **devenirea** (*a îmbătrâni*) considerate ca procese.

Trăsături:

- Are categorii gramaticale specifice – diateza, modul și timpul – asociate cu cele nespecifice – număr și persoană.
- Categoriile gramaticale specifice îi asigură verbului o flexiune proprie numită **conjugare**.
- Sintactic, reprezintă **nucleul comunicării** într-o propoziție, fie în poziție de predicat verbal („*Trandafiri aruncă roșii*”¹), fie în cea de **copulă** într-un predicat nominal („*O, nu-i umbra ei aceea – este îngeru-i de pază;*”²).

¹ Mihai Eminescu, *Crăiasa din povești*, Editura Minerva, București, 2003, p. 74.

² Mihai Eminescu, *Înger și demon*, Editura Minerva, București, 2003, p. 52.

Aplicație:

Identifică verbele din textele:

„Și totul se prăbuși. Nu se mai văzu decât pe ea însăși în fundul bărcii, fără Condrat. Se strigă pe sine. Nu se vedea nimic, nu era nimic.”

(Ștefan Bănuțescu, *Iarna bărbaților*)

„Abu-Hasan, fierbând de mânie, se uită cu ochi rătăciți la toți de jur împrejur și zise:

- Cine este Abu-Hasan acela despre care vorbiți?... Mă cunoașteți voi pe mine cine sunt? Eu sunt stăpân.”

(I.L.Caragiale, *Abu-Hasan*)

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte cu poziție fixă în structura cărora se află obligatoriu un verb. Ele au sens unitar și comportamentul gramatical al unui verb, fiind echivalente, în majoritatea cazurilor cu un verb simplu (*a se lua la harță/a se certa, a-i părea rău/a regreta*).

Locuțiunile verbale sunt alcătuite din:

- **verb + determinări substantivale:** *a-și băga mințile în cap/a se cuminți; a ajunge la sapă de lemn/a sărăci; a da de veste/a înștiința;*
- **verb+ un numeral:** *a da pe din două/a înjumătăți;*

- **verb + un adverb sau o locuțiune adverbială:** *a da de-a dura/a rostogoli; a ieși înainte/a întâmpina; a se face bine/a se însănătoși;*
- **verb + interjecție:** *a da cu sân/a necăji; a face zdrang/a zdrăngăni;*
- **verb + pronume cu valoare neutrală în D. sau Ac. și cel puțin un cuvânt autosemantic:** *a o lua la fugă/a fugi; a o lăsa baltă/a renunța; a o lua razna/a înnebuni.*

Locuțiunea verbală are aceleași categorii gramaticale (diateză, mod, timp, persoană, număr) ca verbul și, desigur, aceleași funcții sintactice.

Model de analiză:

„ [...] *au început a sta la pândă.* ” (Mihail Sadoveanu)

a sta la pândă – complement direct exprimat prin locuțiune verbală, intransitivă, diateza activă, modul infinitiv, formă afirmativă;

„*te schimbă după obiceiul locurilor [...] să nu te bage în samă răii*” (Mihail Sadoveanu)

să nu [...] bage în samă – predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală, tranzitivă, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, pers. a III-a, numărul plural, formă negativă.

Criterii pentru recunoașterea locuțiunilor verbale:

- deși nu are valabilitate generală, principalul criteriu îl constituie posibilitatea substituției printr-un verb (*a o lua la sănătoasa/a fugi*); există locuțiuni verbale care nu au echivalente simple (*a băga în seamă/a acorda atenție*) și grupuri de cuvinte care nu sunt locuțiuni, dar pot fi înlocuite printr-un singur cuvânt (*a veni din nou/a reveni*)

- înțelesul unitar al locuțiunii, care este altul decât al fiecăruia dintre componente (sensul locuțiunii ***a-și pune pofta în cui/a renunța*** nu poate fi dedus din sensurile cuvintelor care intră în alcătuirea ei: ***a pune, pofta, cui***).

Aplicații:

1. Subliniază locuțiunile verbale și analizează-le sintactic și morfologic, indicând verbele sinonime cu acestea:

a) „*De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte...*”

(Mihai Eminescu, *De câte ori, iubito...*)

b) „ – *Moșule, ie seama de ține bine telegarii ceia, să nu ieie vânt...*”

– I-auzi, măi!... Dacă n-a stat oleacă, să-l învăț eu a mai lua de altă dată drumeții în răs!”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

c) „Până l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dânsul. Numai eu îi vin de hac. Alt stăpân în locul meu nu mai face brânză cu Harap-Alb. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimeni în borș; când văd că mâța face mărăzuri, ț-o strâng de coadă, de mănâncă și mere pădurețe, căci n-are încotro...”

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

d) „Vezi, atunci mi-a dat prin gând

Că tot stând și alergând [...]

S-ar putea să dau de el.”

(Ion Barbu, *După melci*)

2. Scrie câte două locuțiuni verbale în componența cărora să intre verbele: **a lua**, **a da**, **a face**, **a lăsa**.

3. Alcătuieste enunțuri în care locuțiunea verbală să aibă următoarele funcții sintactice: predicat verbal, subiect, complement direct, complement indirect, complement circumstațial.

4. Găsește verbe sinonime pentru următoarele locuțiuni verbale: *a sta de veghe, a da în copt, a da în vileag, a-și lua tălpășița, a-și pune în gând, a-și face de cap, a ține piept, a-și face sânge rău, a se alege praful și pulberea, a sta de vorbă, a-i veni de hac, a prinde de veste, a o ține una și bună, a o lua din loc, a o face de oaie, a o lăsa mai moale, a o scoate la capăt, a o lăsa baltă, a o da în bară, a ajunge la sapă de lemn, a-l unge la inimă, a fi cu ochii în patru, a nu-i fi boii acasă, a face rost, a trage pe sfoară, a da în primire, a da sfară în țară, a nu mai da de rost, a-i lipsi o doagă, a se îmbăta cu apă rece.*

5. Scrie locuțiunile verbale corespunzătoare pentru verbele: *a petrece, a veghea, a muri, a se rostogoli, a se legăna, a complota, a se cuminți, a păcăli, a curta, a acompania, a întâmpina, a înjumătăți, a incendia, a distruge.*